

JOHN E. MORBY

DYNASTIE ŚWIATA

Przewodnik chronologiczny
i genealogiczny

V.

EUROPA

1. WYSPIY BRYTYJSKIE

znak

1. WYSPY BRYTYJSKIE

KRÓLESTWO ANGLII

Dynastia saska z Wessexu

802–839	Egbert (król Wessexu 802; zajął Kent 825; suweren wszystkich królestw angielskich 829–830)
839–858	Ethelwulf (syn; tylko w Kencie 856–858)
856–860	Ethelbald (syn; Wessex)
858–865	Ethelbert (brat; Kent 858–860)
865–871	Ethelred I (brat)
871–899	Alfred Wielki (brat)
899–924	Edward Starszy (syn)
924	Elfward (syn)
924–939	Athelstan (brat)
939–946	Edmund I (brat)
946–955	Edred (brat)
955–959	Edwy (syn Edmunda I; tylko w Wessexie 957–959)
957–975	Edgar Spokojny (brat; Mercja i Northumbria 957–959)
975–978	Edward Święty, Męczennik (syn)
978–1016	Ethelred II Gnuśny (brat; usunięty przez Swena Widłobrodego 1013–1014)
1016	Edmund II Żelazny (syn)

Dynastia duńska

1016–1035	Kanut Wielki (syn Swena Widłobrodego)
1037–1040	Harold I Zajęcza Stopa (syn; regent 1035–1037)
1040–1042	Harthakanut (brat)

Dynastia saska z Wessexu

1042–1066	Edward Święty, Wyznawca (syn Ethelreda II)
1066	Harold II (syn Godwina, hrabiego Wessexu)

Dynastia normandzka

- 1066–1087 Wilhelm I Zdobywca
1087–1100 Wilhelm II Rufus (Rudy) (syn)
1100–1135 Henryk I (brat)

Dynastia z Blois

- 1135–1154 Stefan (syn Adeli, córki Wilhelma I, i Stefana II, hrabiego Blois)

Dynastia Plantagenetów

- 1154–1189 Henryk II (syn Matyldy, córki Henryka I, i Gotfryda V, hrabiego Andegawenii)
1170–1183 Henryk (syn; koregent)
1189–1199 Ryszard I Lwie Serce (brat)
1199–1216 Jan bez Ziemi (brat)
1216–1272 Henryk III (syn)
1272–1307 Edward I (syn)
1307–1327 Edward II (syn; usunięty, zmarł 1327)
1327–1377 Edward III (syn)
1377–1399 Ryszard II (wnuk; usunięty, zmarł 1400)

Linia Lancaster

- 1399–1413 Henryk IV (książę Lancaster, wnuk Edwarda III)
1413–1422 Henryk V (syn)
1422–1461 Henryk VI (syn; usunięty)

Linia York

- 1461–1470 Edward IV (książę Yorku; w czwartym stopniu potomek Edwarda III; usunięty)
1470–1471 Henryk VI (ponownie; usunięty; zmarł 1471)
1471–1483 Edward IV (ponownie)
1483 Edward V (syn; usunięty, zmarł 1483)
1483–1485 Ryszard III (brat Edwarda IV)

Dynastia Tudorów

- 1485–1509 Henryk VII (syn Małgorzaty, pochodzącej w czwartym stopniu od Edwarda III, i Edmunda Tudora, hrabiego Richmond)

1509–1547	Henryk VIII (syn)
1547–1553	Edward VI (syn)
1553	Jane (córka Franciszki, po matce wnuczki Henryka VII, i Henryka Greya, księcia Suffolku; usunięta, zmarła 1554)
1553–1558	Maria I (córka Henryka VIII; żona Filipa II hiszpańskiego, króla małżonka 1554–1558)
1558–1603	Elżbieta I (siostra)

Dynastia Stuartów

1603–1625	Jakub I (po matce wnuk Jakuba V szkockiego, po matce wnuka Henryka VII)
1625–1649	Karol I (syn)

Republika (Commonwealth) i Protektorat

1649–1653	Republika (Commonwealth)
1653–1658	Oliver Cromwell, lord protektor
1658–1659	Ryszard Cromwell, lord protektor (syn; abdykował, zmarł 1712)
1659–1660	Republika (Commonwealth)

Dynastia Stuartów

1660–1685	Karol II (syn Karola I)
1685–1688	Jakub II (brat; w Szkocji 1685–1689; usunięty, zmarł 1701)

Dynastia orańska

1689–1702	Wilhelm III (syn Marii, córki Karola I, i Wilhelma II, księcia Orańskiego)
1689–1695	Maria II (córka Jakuba II; żona Wilhelma III)

Dynastia Stuartów

1702–1714	Anna (siostra)
-----------	----------------

Dynastia hanowerska

1714–1727	Jerzy I (syn Zofii, po matce wnuczki Jakuba I, i Ernesta Augusta, elektora Hanoweru)
1727–1760	Jerzy II (syn)
1760–1820	Jerzy III (wnuk)
1820–1830	Jerzy IV (syn; regent 1811–1820)

1830–1837	Wilhelm IV (brat)
1837–1901	Wiktoria (bratanica)

Dynastia Sachsen-Coburg-Gotha (Windsor od 1917)

1901–1910	Edward VII (syn Wiktorii i Alberta, księcia saskiego na Coburg-Gotha, księcia małżonka 1857–1861)
1910–1936	Jerzy V (syn)
1936	Edward VIII (syn; abdykował, zmarł 1972)
1936–1952	Jerzy VI (brat)
1952–	Elżbieta II (córka)

UWAGI:

Kalendarz: Do 1751 w Anglii częściej używano kalendarza juliańskiego, według którego rok rozpoczynał się 25 marca, niż kalendarza gregoriańskiego, zaczynającego rok 1 stycznia; według dawnego kalendarza Wilhelm III objął tron 13 lutego 1688, a według nowego — 23 lutego 1689. Obecnie historycy używają współczesnego sposobu datowania lub podają dzień i miesiąc według kalendarza juliańskiego, a rok — według gregoriańskiego. Zob. Cheney, s. 10–11.

Imiona i tytuły: Za panowania Jana tytuł „króla Anglików” (*rex Anglorum*) został zastąpiony tytułem „króla Anglii” (*rex Angliae*). Określenie Wielka Brytania oficjalnie weszło w użycie 1707. Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii zostało proklamowane w 1801. Od 1876 do 1948 monarcha używał także tytułu cesarza Indii. Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej zostało proklamowane w maju 1953. Zob. Fryde, s. 29–49.

BIBLIOGRAFIA:

Handbook of Dates for Students of English History, red. C.R. Cheney, London 1961.

Handbook of British Chronology, red. E.B. Fryde, wyd. III, London 1986.

J.Z. Kędziński, *Dzieje Anglii do roku 1485*, Wrocław 1966.

Tenże, *Dzieje Anglii 1485–1939*, 2 t., Wrocław 1986.

H. Zins, *Historia Anglii*, wyd. II, Wrocław 1979.

KRÓLESTWO SZKOCJI

Dynastia Alpina

842–858	Kenneth I (syn Alpina; król Dalriady w zachodniej Szkocji ok. 840; podbił Piktawię ok. 842)
858–862	Donald I (brat)
862–876	Konstantyn I (syn Kennetha I)
876–878	Aed (brat)
878–889	Giric (syn Dúngala) i ?Eochaid (po matce wnuk Kennetha I)
889–900	Donald II (syn Konstantyna I)
900–943	Konstantyn II (syn Aeda; abdykował, zmarł 952)
943–954	Malcolm I (syn Donalda II)
954–962	Indulf (syn Konstantyna II)
962–966	Duf (syn Malcolma I)
966–971	Culén (syn Indulfa)
971–995	Kenneth II (syn Malcolma I)
995–997	Konstantyn III (syn Culéna)
997–1005	Kenneth III (syn Dufa) i ?Giric (syn)
1005–1034	Malcolm II (syn Kennetha II)

Dynastia z Dunkeld

1034–1040	Duncan I (syn Bethoc, córki Malcolma II, i Crinána, opata w Dunkeld)
-----------	--

Dynastia z Moray

1040–1057	Macbeth (syn Findlaeca, mormaera Moray; mąż Gruoch, wnuczki Kennetha II lub III)
1057–1058	Lulach (syn Gruoch i Gillecomgana, mormaera Moray)

Dynastia z Dunkeld

1058–1093	Malcolm III Canmore (syn Duncana I)
1093–1094	Donald III (brat; usunięty)
1094	Duncan II (syn Malcolma III)

1094–1097	Donald III (ponownie; usunięty)
1097–1107	Edgar (syn Malcolma III)
1107–1124	Aleksander I (brat)
1124–1153	Dawid I Święty (brat)
1153–1165	Malcolm IV Dzieweczka (wnuk)
1165–1214	Wilhelm Lew (brat)
1214–1249	Aleksander II (syn)
1249–1286	Aleksander III (syn)

Dynastia norweska

1286–1290	Małgorzata (córka Małgorzaty, córki Aleksandra III, i Eryka II króla Norwegii; interregnum 1290–1292)
-----------	---

Dynastia Balliol

1292–1296	Jan (syn Jana Balliola; po matce wnuk Małgorzaty, bratanicy Wilhelma Lwa; usunięty, zmarł 1313; interregnum 1296–1306)
-----------	--

Dynastia Bruce

1306–1329	Robert I (prawnuke Izabeli, bratanicy Wilhelma Lwa, i Roberta Bruce'a, lorda Annandale)
1329–1371	Dawid II (syn)

Dynastia Balliol

1332–1356	Edward (syn Jana; antykról; abdykował, zmarł 1364)
-----------	--

Dynastia Stewart

1371–1390	Robert II (syn Marjorie, córki Roberta I, i Waltera, wielkiego stewarda Szkocji)
1390–1406	Robert III (syn)
1406–1437	Jakub I (syn)
1437–1460	Jakub II (syn)
1460–1488	Jakub III (syn)
1488–1513	Jakub IV (syn)
1513–1542	Jakub V (syn)
1542–1567	Maria (córka; usunięta, zmarła 1587)
1567–1625	Jakub VI (syn Marii i Henryka Stuarta, earla Darnley, króla małżonka 1565–1567; król Anglii jako Jakub I 1603)

UWAGI:

Chronologia: Daty do połowy X w. mogą różnić się o rok. Informacje dotyczące dwuletnich rządów Kennetha I w Dalriadzie i szesnastoletnich w Piktawii zob. Duncan, s. 58.

Imiona i tytuły: Zjednoczone królestwa Szkotów (Dalriada) i Piktów nazywano w języku gaelickim *Alba*, a po łacinie *Scotia*. Tytułem królewskim był „król Szkotów” (*rex Scotorum*).

BIBLIOGRAFIA:

A.A.M. Duncan, *Scotland: the Making of the Kingdom*, Edinburgh 1975.

Handbook of British Chronology, red. E.B. Fryde, wyd. III, London 1986.

S. Zabieglik, *Zarys historii Szkocji do końca XVIII w.*, Gdańsk 1993.

KSIĘSTWO WALII

Królestwo Gwynedd

- 825–844 Merfyn Piegaty (syn Gwriad; król lub wódz Gwynedd (Walia północna) 825)
- 844–878 Rhodri I Wielki (syn)
- 878–916 Anarawd (syn)
- 916–942 Idwal Łysy (syn)
- 942–950 Hywel I Dobry (wnuk Rhodriego I; król Deheubarth (Walia południowa))
- 950–979 Iago I (syn Idwala; usunięty)
- 979–985 Hywel II (bratanek)
- 985–986 Cadwallon (brat)
- 986–999 Maredudd (wnuk Hywela I; król Deheubarth)
- 999–1005 Cynan I (syn Hywela II)
- 1005–1023 Llywelyn I (zięć Maredudda; król Deheubarth)
- 1023–1039 Iago II (prawnuk Idwala)
- 1039–1063 Gruffydd I (syn Llywelyna I; król Deheubarth; panował w Powys, potem w Arwystli 1063–1081)
- 1081–1137 Gruffydd II (wnuk Iagona II)
- 1137–1170 Owain (syn)
- 1170–1174 Cynan II (syn)
- 1174–1194 Dawid I (brat; wschodnie Gwynedd; usunięty, zmarł 1203)
- 1174–1195 Rhodri II (brat; zachodnie Gwynedd)
- 1174–1200 Gruffydd III (syn Cynana II; południowe Gwynedd)
- 1194–1240 Llywelyn II Wielki (wnuk Owaina; zjednoczone Gwynedd)
- 1240–1246 Dawid II (syn)

Księstwo Walii

- 1246–1282 Llywelyn III Ostatni (bratanek; przyjął tytuł księcia Walii 1258)
- 1282–1283 Dawid III (brat; podbój Walii przez Anglię 1283)

UWAGI:

Chronologia: Niektóre daty mogą różnić się o rok (zob. Lloyd).

BIBLIOGRAFIA:

W. Davies, *Wales in the Early Middle Ages*, Leicester 1982.

J.E. Lloyd, *A History of Wales*, wyd. III, 2 t., London 1939.

ARCYKRÓLESTWO IRLANDII

Dynastia Ui Néill

- 445–452 Niall od Dziewięciu Zakładników (król Tary; zgodnie z tradycją przodek pretendentów do tronu Arcykrólestwa)
- 452–463 Lóegaire (syn)
- 463–482 Ailill Molt (syn bratanka Nialla)
- 482–507 Lugaid (syn Lóegaire'a)
- 507–534 Muirchertach I (CE) (prawnik Nialla)
- 534–544 Tuathal Máelgarb (prawnik Nialla)
- 544–565 Diarmait I (prawnik Nialla)
- 565–566 Forggus (CE) (syn Muirchertacha I)
- 565–566 Domnall Ilchelgach (CE) (brat; koregent)
- 566–569 Ainmire (CC) (w czwartym stopniu potomek Nialla)
- 569–572 Báetán I (CE) (syn Muirchertacha I)
- 569–572 Eochaid (CE) (syn Domnalla Ilchelgacha; koregent)
- 572–586 Báetán II (CC) (w czwartym stopniu potomek Nialla)
- 586–598 Áed (CC) (syn Ainmire'a)
- 598–604 Áed Sláine (AS) (syn Diarmaita I)
- 598–604 Colmán Rímid (CE) (syn Báetána I; koregent)
- 604–612 Áed Uaridnach (CE) (syn Domnalla Ilchelgacha)
- 612–615 Máel Cobo (CC) (syn Áeda)
- 615–628 Suibne Menn (CE) (syn bratanka Muichertacha I)
- 628–642 Domnall (CC) (syn Áeda)
- 642–654 Conall Cáel (CC) (syn Máela Cobo)
- 642–658 Cellach (CC) (brat; koregent)
- 658–665 Diarmait II (AS) (syn Áeda Sláine'a)
- 658–665 Blathmac (AS) (brat; koregent)
- 665–671 Sechnussach (AS) (syn)
- 671–675 Cennféalad (AS) (brat)
- 675–695 Fínsnechta Fledach (AS) (wnuk Áeda Sláine'a)

- 695–704 Loingsech (CC) (wnuk Domnalla)
704–710 Congal Cennmagair (CC) (wnuk Domnalla)
710–722 Fergal (CE) (prawnuke Áeda Uaridnacha)
722–724 Fogartach (AS) (prawnuke Diarmaita II)
724–728 Cináed (AS) (w czwartym stopniu potomek Áeda Sláine'a)
728–734 Flaithbertach (CC) (syn Loingsecha; usunięty, zmarł 765)
734–743 Áed Allán (CE) (syn Fergala)
743–763 Domnall Midi (CCh) (w siódmym stopniu potomek Diarmaita I)
763–770 Niall Frossach (CE) (syn Fergala; abdykował, zmarł 778)
770–797 Donnchad Midi (CCh) (syn Domnalla Midi)
797–819 Áed Oirdnide (CE) (syn Nialla Frossacha)
819–833 Conchobar (CCh) (syn Donnchada Midi)
833–846 Niall Caille (CE) (syn Áeda Oirdnide)
846–862 Máel Sechnaill I (CCh) (bratanek Conchobara)
862–879 Áed Findliath (CE) (syn Nialla Caille)
879–916 Flann Sinna (CCh) (syn Máela Sechnailla I)
916–919 Niall Glúndub (CE) (syn Áeda Findliatha)
919–944 Donnchad Donn (CCh) (syn Flanna Sinna)
944–956 Congalach Cnogba (AS) (w dziesiątym stopniu potomek Áeda Sláine'a)
956–980 Domnall ua Néill (CE) (wnuk Nialla Glúnduba)
980–1002 Máel Sechnaill II (CCh) (wnuk Donnchada Donna; usunięty)
1002–1014 Brian Bóruma (Dál Cais; król Munsteru)
1014–1022 Máel Sechnaill II (ponownie; interregnum 1022–1072)
1072–1086 Tairrdelbach I (wnuk Briana Bórumy; król Munsteru)
1086–1119 Muirchertach II (syn)
1119–1121 Domnall ua Lochlainn (CE) (w czwartym stopniu potomek Domnalla ua Néilla?; król Ailech)
1121–1156 Tairrdelbach II (Ua Conchobair; król Connacht)
1156–1166 Muirchertach III (CE) (wnuk Domnalla ua Lochlainna)

1166–1186 Ruaidri (syn Tairrdelbacha II; usunięty, zmarł 1198; lokalne królestwa pod dominacją angielską)

UWAGI:

Chronologia: Wczesne daty są niepewne z powodu rozbieżności w informacjach zawartych w rocznikach, aż do połowy VII w. Trwają spory co do kolejności kilku pierwszych królów, a także często kwestionuje się autentyczność historyczną dwóch z nich (Byrne, s. 102, Mac Niocail, s. 12).

Do czasów Briana Bórumy do tronu Tary mogli jedynie pretendować potomkowie Nialla. Do rodu Północnych Uí Néill należeli Cenél Conaill (CC) i Cenél nEógain (CE), do rodu Południowych Uí Néill — Clann Cholmáin (CCh) i Síl nÁedo Sláine (AS). Tabele genealogiczne i inne królestwa irlandzkie zob. *A New History of Ireland, IX: Maps, Genealogies, Lists*, Oxford 1984.

Imiona i tytuły: Według dawnych teorii Tara była miejscem odwiecznego zasiadania najwyższej władzy królewskiej, aż do zdobycia tronu przez Briana. W rzeczywistości Tara miała taki charakter tylko do IX w., kiedy to królowie z linii Uí Néill zostali zaakceptowani jako władcy całej Irlandii. W X w. pojawił się tytuł „arcykról Irlandii” (*ard-ri Érenn*). Zob. Byrne, rozdz. XII.

BIBLIOGRAFIA:

- F.J. Byrne, *Irish Kings and High-Kings*, New York 1973.
G. Mac Niocaill, *Ireland before the Vikings*, Dublin 1972.
D.Ó Corráin, *Ireland before the Normans*, Dublin 1972.
S. Grzybowski, *Historia Irlandii*, Wrocław 1977.